

TWO: Gelezen 9/7/2025

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Directoraat-Generaal
voor Fiscale Zaken
Directie
Verbruiksbelastingen,
Douane en
Internationale
aangelegenheden

nota

Aanpassing veegbrief overdrachtsbelasting, cultuur-,
kavel- en familievrijstelling

Persoonsgegevens

Aanleiding

U heeft eerder akkoord gegeven op een voorgestelde Kamerbrief inzake vrijstellingen in de overdrachtsbelasting, namelijk de kavelruilvrijstelling, de familievrijstelling en de cultuurgrondvrijstelling, die u mede namens de bewindspersonen van LVVN aan de Kamer zal sturen. MinLVVN is akkoord met de brief t.a.v. de kavelruilvrijstelling. StasLVVN heeft gevraagd voor wat betreft de cultuurgrondvrijstelling deze nog nader te willen laten onderzoeken. Daarom is de brief daarop aangepast. StasLVVN is akkoord met bijgaande versie.

Datum

7 juli 2025

Notanummer

2025-0000194102

Bijlagen

1. Aangepaste Kamerbrief
2. Eerdere nota's
3. Motie Holman en Grinwis
4. Motie Kavelruil

Beslispunten

- Gaat u akkoord met verzending van bijgaande aangepaste Kamerbrief, mede namens de minister en staatssecretaris van LVVN? Zo ja dan vragen we u de aanbiedingsbrief (bijlage 1) te ondertekenen.
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van bijgevoegde eerdere nota en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's. Omliggende delen worden voorafgaand aan openbaarmaking onzichtbaar gemaakt.

Akkoord

Akkoord.

Kernpunten

- De brief is op de onderdelen kavelruilvrijstelling en familievrijstelling in de overdrachtsbelasting niet aangepast ten opzichte van de versie waarop u eerder akkoord heeft gegeven.
- Met betrekking tot de cultuurgrondvrijstelling, afkomstig van de motie Holman (NSC) en Grinwis (CU), is de brief aangepast. StasLVVN heeft gevraagd de inhoud van de motie nader te onderzoeken. Daarom wordt in de Kamerbrief aangegeven dat de motie Holman en Grinwis besproken zal worden binnen het gremium Platform Landbouw, een periodiek overleg dat de Belastingdienst voert met de vertegenwoordigers van de agrarische sector.
- Daarnaast zal, zoals in de eerdere versie van de Kamerbrief ook stond, de motie worden meegenomen in de evaluatie die dit jaar plaatsvindt voor verschillende vrijstellingen in de overdrachtsbelasting.
- Aan de hand van het contact met het Platform Landbouw of uit de resultaten van de evaluatie zal te zijner tijd worden bezien of er aanleiding is tot het voorstellen van beleidsaanpassingen.
- U geeft in de brief aan de Kamer daar te zijner tijd over te informeren.

Communicatie

Uw woordvoerder is aangehaakt.

Politiek/bestuurlijke context

Bijgevoegde Kamerbrief gaat in op verschillende moties en een toezegging.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

TvO: Gelezen 27/06/2025

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

**Directoraat-Generaal
voor Fiscale Zaken
Directie
Verbruiksbelastingen,
Douane en
Internationale
aangelegenheden**

nota

Veegbrief overdrachtsbelasting, cultuur-, kavel- en
familievrijstelling

Persoonsgegevens

Aanleiding

Tijdens de behandeling van het Belastingplan 2025 en het debat inzake de Pachtwet zijn moties ingediend of is een toezegging gedaan op het gebied van vrijstellingen in de overdrachtsbelasting. Bijgaand vindt u een Kamerbrief om deze moties en toezegging af te doen. Het gaat over de onderwerpen kavelruilvrijstelling, de vrijstelling voor cultuurgrond en de familievrijstelling. Over dit laatste onderwerp heeft u recent een separate nota ontvangen (bijlage 4). Vanwege de twee eerstgenoemde onderwerpen zal de Kamerbrief mede namens de minister en staatssecretaris van LVVN worden verzonden. Voor alle drie de onderwerpen geldt dat ambtelijk wordt voorgesteld op dit moment de wet niet aan te passen.

Datum

24 juni 2025

Notanummer

2025-0000177858

Bijlagen

1. Kamerbrief
2. Motie Holman en Grinwis
3. Motie Kavelruil
4. Nota 152589

Beslispunten

- Gaat u akkoord met verzending van bijgaande Kamerbrief, mede namens de minister en staatssecretaris van LVVN? Zo ja dan vragen we u de aanbiedingsbrief (bijlage 1) te ondertekenen.
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van bijgevoegde eerdere nota en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's. Omliggende delen worden voorafgaand aan openbaarmaking onzichtbaar gemaakt.

Akkoord

Akkoord

Kernpunten

Kavelruilvrijstelling

- De kavelruilvrijstelling voor vrijwillige ruilen in het landelijk gebied is per 1 januari 2025 aangepast. Het doel daarvan was om opmerkelijke belastingconstructies aan te pakken.
- Tijdens de behandeling van het Belastingplan 2025 is de motie (bijlage 3) van de leden Vermeer (BBB) en Van Dijk (CDA) aangenomen die het kabinet verzocht in gesprek te gaan met de sector en in kaart te brengen waar de voorgestelde beperking van de kavelruilvrijstelling de transitie van het landelijk gebied en het vormgeven van een toekomstbestendige agrarische sector doorkruist.
- Daarbij hebben zij verzocht maatregelen voor te stellen om dat te voorkomen.

- Bij de appreciatie is aangegeven dat de motie zo wordt geïnterpreteerd dat aan de hand van de gesprekken moet worden gezien of dit ook tot concrete maatregelen zal leiden.¹
- Er heeft inmiddels een gesprek plaatsgevonden binnen het gremium 'Platform Landbouw'. Daarbij waren vertegenwoordigers van de (agrarische) sector, de Belastingdienst en het ministerie van Financiën aanwezig.
- De daar aangedragen punten waren niet nieuw ten opzichte van de internetconsultatie die heeft plaatsgevonden m.b.t. eerdergenoemde aanpassing van de kavelruilvrijstelling
- Bij de vormgeving is met deze punten rekening gehouden.
- Daarom wordt in de voorgestelde Kamerbrief aangegeven dat het kabinet vooralsnog geen redenen ziet de kavelruilvrijstelling aan te passen.
- Omdat de wetwijziging pas per 1 januari 2025 in werking is getreden wordt er, mede in genoemd forum, wel een vinger aan de pols gehouden.

Familievrijstelling

- Recent hebben we u geïnformeerd over het onderzoek naar de uitbreiding van de familievrijstelling (bijlage 4). U heeft besloten de resultaten van het onderzoek te delen met de Kamer zonder daaraan conclusies te verbinden.
- De brief gaat in op de achtergrond van de familievrijstelling, een mogelijke uitbreiding naar (groot)ouders, partners en neven en nichten van de ondernemer en de budgettaire gevolgen van een dergelijke uitbreiding.

Cultuurgrondvrijstelling

- Tijdens een debat over pacht is door de leden Holman (NSC) en Grinwis (CU) een motie (bijlage 2) ingediend en aangenomen waarbij de regering wordt verzocht te onderzoeken of er ten spoedigste een eind gemaakt kan worden aan de vrijstelling van de overdrachtsbelasting voor niet-agrariërs die grond kopen. De motie stelt dat deze toepassing ongewenste effecten heeft.
- In de brief wordt aangegeven dat het in de praktijk gebruikelijk is dat derden (waaronder agrariërs) landbouwgrond aankopen om deze vervolgens aan (andere) agrariërs beschikbaar te stellen. Jonge agrariërs hebben zo de mogelijkheid, via een belangrijk financieringsinstrument, om te gaan pachten.
- De prijs van de grond is onder andere gestegen door de mestproblematiek en de wens van de overheid om te gaan extensiveren.
- In brief wordt aangegeven dat het kabinet geen voorstander is van het maken van onderscheid tussen verschillende kopers, nog los van de mogelijke juridische en uitvoeringstechnische implicaties. Een alternatief zou kunnen zijn om de vrijstelling zo vorm te geven dat alleen voor agrariërs die voor eigen gebruik kopen nog te voorzien in een vrijstelling. Dit zou nadelig zijn voor jonge agrariërs.
- Daarnaast zou dit de regeling complex maken omdat dan telkens getoetst moet worden wie de grond gaat gebruiken, met alle vervolgvragen van dien.
- Het kabinet geeft aan op dit moment geen voorstander te zijn van het aanpassen van de vrijstelling.

Communicatie

Uw woordvoerder is aangehaakt.

Politiek/bestuurlijke context

¹ Kamerstukken II 2024/25, 36602, nr. 144.

Bijgevoegde brief gaat in op verschillende moties en toezeggingen, zie onder het kopje aanleiding.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

TVO, Gelezen 6/6/2025

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Directoraat-Generaal
voor Fiscale Zaken
Directie
Verbruiksbelastingen,
Douane en
Internationale
aangelegenheden

nota

Onderzoek naar de "familievrijstelling" in de
overdrachtsbelasting

Persoonsgegevens

Aanleiding

Tijdens de plenaire behandeling van het Belastingplan 2025 op 12 november 2024 heeft de minister toegezegd onderzoek te laten doen naar de historie en een mogelijke uitbreiding van de "familievrijstelling" in de overdrachtsbelasting (OVB). In deze nota informeren we u over de uitkomsten van het onderzoek en leggen we u de vervolgkeuzes voor.

Beslispunten

- Gaat u akkoord met het niet uitbreiden van de OVB-familievrijstelling (optie 1) en een Kamerbrief daartoe voor te bereiden?

Niet Akkoord.

Kernpunten

- De familievrijstelling in de OVB¹ regelt dat ondernemers hun onderneming inclusief onroerende zaken kunnen overdragen aan (partners van) (klein)kinderen en broers/zussen, zonder dat daarbij OVB is verschuldigd.
- Deze vrijstelling is geïntroduceerd om versnippering van de onderneming ingeval van overlijden tegen te gaan, doordat overdracht aan de opvolger al bij leven vrijgesteld mogelijk is.
- Het Tweede Kamerlid Vermeer (BBB) vraagt om uitbreiding van de kring van vrijgestelde opvolgers naar andere directe familieleden en partners.
- Elke uitbreiding van de vrijstelling is een fiscale regeling die het belastingstelsel complexer maakt. De noodzaak daarvan moet goed onderbouwd zijn. Dat is hier niet het geval.
- Daarom adviseren wij de vrijstelling niet uit te breiden.
- Indien u toch een uitbreiding wenst, ligt volgens ons een uitbreiding naar partners het meest voor de hand (optie 4). Het budgettair effect daarvan is verwaarloosbaar en hoeft niet gedekt te worden.

Datum
2 juni 2025
Notanummer
2025-0000152589

Bijlagen
geen

Ik hoop nu toch niet te kiezen? Wij hebben eerder een onderzoek toegezegd.

Toelichting

Achtergrond/historisch onderzoek

- De OVB wordt geheven bij de verkrijging van in Nederland gelegen onroerende zaken. Dat geldt in principe ook voor de verkrijging van onroerende zaken die dienstbaar zijn aan een onderneming. De wetgever

¹ Artikel 15, eerste lid, onder b, Wet belastingen van rechtsverkeer (WBR).

heeft hierop een aantal uitzonderingen gemaakt, waaronder een aantal in het kader van een bedrijfsvoortzetting.²

- Anders dan bij sommige ondernemersfaciliteiten in andere belastingen, leidt een vrijstelling in de OVB niet tot uitstel van belastingheffing, maar tot een belastingderving: er wordt niet geheven. Dat geldt ook voor de familievrijstelling.
- De familievrijstelling is in 1968 geïntroduceerd als ouder-kind-vrijstelling zodat een ondernemer zijn onderneming al bij leven kan overdragen aan zijn beoogde opvolger/erfgenaam zonder dat OVB daarbij een belemmering vormt. Bij verkrijging via vererving is namelijk nooit OVB verschuldigd. Maar wanneer de onderneming pas bij overlijden overgaat, is er kans op versnippering omdat er vaak meerdere erfgenamen zijn.
- De vrijstelling was tot 2006 alleen van toepassing op de verkrijging door (klein)kinderen en hun partners, stief- en pleegkinderen inbegrepen.
- In 2006 is de vrijstelling uitgebreid naar broers en zussen (waaronder half- en pleegbroers/zussen) en hun partners. De doelgroep is toen bewust beperkt tot potentiële erfgenamen omdat bij vererving ook geen OVB verschuldigd zou zijn, maar successierecht (tegenwoordig erfbelasting).³
- De familievrijstelling wordt veelal aangehaald in het kader van landbouwbedrijven, deze vrijstelling geldt echter voor alle sectoren.

Onderzoek naar uitbreiding van de familievrijstelling

- De toezegging aan het lid Vermeer (BBB) was om onderzoek te doen naar mogelijke uitbreidingen binnen de directe familiekring en naar partners, en de daaraan verbonden budgettaire gevolgen te inventariseren.
- Onder directe familiekring wordt verstaan: de rechte lijn, te weten (klein)kinderen en (groot)ouders. (Klein)kinderen kunnen al gebruik maken van deze vrijstelling. Daarom is gekeken naar een uitbreiding naar (groot)ouders en partners van de ondernemer (respectievelijk optie 2 en 4 hieronder).
- Om de problematiek en noodzaak van mogelijke uitbreidingen in kaart te brengen, zijn gesprekken gevoerd met de Belastingdienst en het platform Landbouw⁴.
- De Belastingdienst geeft aan dat er heel weinig gevallen bekend zijn waarbij de huidige reikwijdte van deze vrijstelling ontoereikend wordt geacht.
- Belangenorganisaties van het platform Landbouw geven aan het wenselijk te vinden de kring van vrijgestelde verkrijgers uit te breiden naar partners, ouders en neven/nichten van de ondernemer. In het overleg zijn geen concrete gevallen aangedragen waaruit blijkt dat de huidige reikwijdte van de vrijstelling in de praktijk tot problemen leidt. Voor de volledigheid leggen we desondanks ook een uitbreiding naar neven/nichten aan u voor (optie 3).
- Tijdens uw werkbezoek bij Berrybrothers op 19 mei 2025 wilde LTO de familievrijstelling ook bespreken. Omdat daarvoor toen te weinig tijd was, gaf LTO aan hier graag in kleiner comité op terug te willen komen.

² Bijvoorbeeld artikel 15, eerste lid, onder b en e, WBR.

³ Kamerstukken II 2005/2006, 30306, nr. 11, p. 9.

⁴ Het platform Landbouw is een gremium waarin LTO met de Belastingdienst in gesprek gaat over, onder andere, mogelijke (fiscale) knelpunten.

- In de “Kabinetsreactie evaluaties fiscale regelingen” van 17 oktober 2024 heeft uw ambtsvoorganger het volgende uitgangspunt onderschreven: *“Fiscale regelingen moeten op een efficiënte wijze doen wat ze beogen. Waar dat niet het geval is, is het uitgangspunt om ze af te schaffen of aan te passen. Hiermee wil het kabinet bijdragen aan een eenvoudiger en doelmatiger belastingstelsel dat ook voor de Belastingdienst beter uitvoerbaar is.”*⁵ Een uitbreiding van de familievrijstelling gaat hiertegen in, indien de noodzaak ervan ontbreekt.

Opties

1) Niet uitbreiden

- De eerste optie is om de vrijstelling niet uit te breiden. Aan het lid Vermeer (BBB) is een onderzoek toegezegd. De minister heeft duidelijk aangegeven dat dit niet automatisch een uitbreiding impliceert.
- De huidige reikwijdte faciliteert de mogelijkheid om de onderneming over te dragen aan de volgende generaties. Dit is in de meeste gevallen het doel van de ondernemer.
- Vanuit de ratio van de vrijstelling (overdacht naar de erfgenamen vóór overlijden) en de toezegging aan het lid Vermeer (uitbreiding naar directe familie) ligt uitbreiding van de vrijstelling naar (groot)ouders en/of neven/nichten niet voor de hand.
- Gezien de gevoerde overleggen met de Belastingdienst en het platform Landbouw en het geringe budgettaire belang lijkt de noodzaak tot uitbreiding van deze vrijstelling niet evident.
- Elke uitbreiding betekent een nieuwe fiscale regeling en maakt het fiscale stelsel complexer.
- Indien u voor deze optie kiest, worden de resultaten van het onderzoek zonder beleidsopvolging gedeeld met de Kamer.

2) Uitbreiden naar (groot)ouders

- Een tweede optie is de familievrijstelling uit te breiden naar de (groot)ouders van de ondernemer.
- In principe is het doel van deze vrijstelling *het bevorderen dat overdracht van de onderneming plaatsvindt op het tijdstip dat een ondernemer zich in feite uit de bedrijfsuitoefening terugtrekt, teneinde versnippering van de onderneming na het overlijden van de eigenaar te voorkomen.*⁶ Vanuit dit oogpunt is een vrijgestelde verkrijging door een (groot)ouder niet logisch.
- Het is denkbaar dat een ondernemer op relatief jonge leeftijd wegvalt, zodat het wenselijk kan zijn om de vrijstelling ook van toepassing te laten zijn op verkrijgingen door diens ouders. Momenteel zijn echter geen concrete gevallen bekend waar dit aan de orde is.
- Een uitbreiding naar ouders heeft een verwaarloosbaar budgettair effect (minder dan 0,5 mln.) en wordt daarom afgerond op 0. Een eventuele uitbreiding leidt daarom niet tot een dekkingsvraagstuk.
- Samenvattend lijkt er geen aanleiding te zijn om de vrijstelling naar (groot)ouders uit te breiden.

3) Uitbreiden naar neven/nichten

- Een derde optie is de reikwijdte van de vrijstelling uit te breiden naar neven/nichten van de ondernemer. Deze optie is aangedragen door

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 32140, nr. 210.

⁶ Hof Den Bosch 6 december 2004, [ECLI:NL:GHSHE:2004:AS5538](#), NTFR 2005/262.

belangenorganisaties van het platform Landbouw, niet door het lid Vermeer (BBB).

- Neven/nichten behoren niet tot de kring van directe erfgenamen waardoor een dergelijke uitbreiding niet aansluit bij het doel van de vrijstelling.
- Bovendien is deze optie moeilijk uit te leggen gezien de verre (bloed)verwantschap (waarom de neef wel, maar niet de buurman?).
- Een dergelijke uitbreiding heeft een verwaarloosbaar budgettair effect (onder 0,5 mln.) en wordt daarom afgerond op 0. Eventuele uitbreiding leidt daarom niet tot een dekkingsvraagstuk.
- Samenvattend lijkt deze optie niet opportuun gezien het niet-aansluiten bij de doelstelling van de familievrijstelling.

4) Uitbreiden naar partners

- Een vierde optie is de vrijstelling uit te breiden naar de partner van de ondernemer.
- Aangezien in de OVB met partner wordt bedoeld 'de echtgenoot', zou het bij een uitbreiding ook logisch zijn om dit partnerbegrip te gebruiken. Wat voor echtgenoten geldt, geldt ook voor geregistreerde partners.
- Deze optie sluit het meest aan bij het doel van de vrijstelling, aangezien partners (naast kinderen) tot de kring van directe erfgenamen behoren.
- Echtgenoten zijn weliswaar niet de volgende generatie, waardoor de gedachte van opvolging in de rechte lijn niet opgaat. De vrijstelling is eerder echter ook al verruimd tot echtgenoten van broers/zussen en (klein)kinderen.
- Een dergelijke uitbreiding heeft een verwaarloosbaar budgettair effect (onder 0,5mln.) en wordt daarom afgerond op 0. Eventuele uitbreiding leidt daarom niet tot een dekkingsvraagstuk.
- Door middel van boedelmenging⁷ (het aangaan van een huwelijksgoederengemeenschap voorafgaand of tijdens het huwelijk) kunnen partners de onderneming nu al OVB-vrij overdragen aan de andere partner.
- Boedelmenging is niet altijd een oplossing omdat het ondernemingsvermogen regelmatig met een uitsluitingsclausule wordt verkregen waardoor dit vermogen niet in een gemeenschap kan worden ingebracht.
- Indien u besluit de vrijstelling te willen uitbreiden, ligt deze optie – gezien de doelstelling van de regeling – het meest voor de hand.

Vervolg

- Ons voorstel is om de resultaten van het onderzoek nog voor de zomer via een brief met de Tweede Kamer te delen. Dit zou gecombineerd kunnen worden met andere toezeggingen op het gebied van de OVB.
- Een eventuele uitbreiding van de familievrijstelling zou ook in die brief kunnen worden aangekondigd.

Communicatie

Uw woordvoerder is aangehaakt. Op basis van de gemaakte keuze wordt bekeken of proactieve communicatie wordt ingezet.

⁷ Artikel 3, eerste lid, onder a, WBR.

Politiek/bestuurlijke context

- Het Onderzoek wordt uitgevoerd naar aanleiding van een toezegging aan het Lid Vermeer (BBB) tijdens het plenaire debat over het Belastingplan 2025 op 12 november 2024.
- In 2006 is de reikwijdte van de vrijstelling uitgebreid n.a.v. onderzoek naar knelpunten bij de bedrijfsopvolging in de landbouwpraktijk.⁸

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

⁸ *Kamerstukken II 2004/2005, 28207, nr. 10.*